

Brno (německy Brunn, latinsky Bruna) je druhé největší město v České republice, největší a historické hlavní město Moravy. K jakémukoliv druhu trvalého pobytu je zde přihlášeno celkem 404 007 obyvatel.[1] Je správním střediskem Jihomoravského kraje, v jehož centrální části tvoří samostatný okres Brno-město.

Brno leží na soutoku řek Svatky a Svitavy, ze tří stran je chráněno kopci, na jihu pak začínají nížiny Dyjskosvrateckého úvalu. Značná část jeho území (6379 hektarů, 28 %) je pokryta lesy. Nejvyšším bodem je Kopeček. Průměrná roční teplota dosahuje 9,4 °C, roční srážky 505 mm. Brno je významným administrativním střediskem, centrem celostátní kontrolní působnosti. Je rovněž centrem vzdělání s univerzit a vysokých škol. Ve ské diecéze. Od roku 1998 zde Brně je zákonem zřízeno studování rozhlasu (1924) a Česrámcí Československé tedominantám města patří hrad Petra a Pavla (známá spíše chovaným hradem na území nad brněnskou přehradou.

jádra, tvořené původním Městem Brnem a vyhlášené městskou památkovou rezervací, leží stavební památka vila Tugendhat od architekta Ludwiga Miese van der Roheho, zapsaná mezi Světové dědictví UNESCO. K turistickým lákadlům patří také začátek chráněné krajinné oblasti Moravský kras.

české justice, sídlem orgánů s a dalších důležitých institucí. 26 fakultami jedenácti městě sídlí biskupství brněnské, stojí první česká mešita. V dio Českého rozhlasu (první ke televizi (vzniklo 1961 v levizi). K nejvýznamnějším Špilberk a Katedrála svatého jako Petrov). Druhým do Brna je Hrad Veveří tyčící se Severovýchodně od městského

Nejstarším dokladem lidského osídlení území Brna je rukou opracovaný kámen nalezený na Červeném kopci starý přibližně 700 000 let. V oblasti Brna žil také člověk kromaňonský. Významným nalezištěm se stopami osídlení starší doby kamenné je Stránská skála, kde je ovšem i osídlení z období pozdějších (eneolit). Počínaje mladší dobou kamennou (neolit) byl prostor Brna osídlen nepřetržitě, přičemž v některých obdobích pravěku a celý středověk zde existovaly sídelní útvary centrálního významu. Další významná archeologická naleziště jsou např. Bystřice (sídlíště kultury s moravskou malovanou keramikou), Hradištko u Obřan (hradiště z období popelnicových polí), Staré Zámky u Líšně (hradiště z období eneolitu a doby hradištní), Holásky (mohyly z doby halštatské, Brno-Maloměřice (sídlíště z mladší doby kamenné, latéské pohřebiště), Řečkovice (osada z doby halštatské), Kotlářská ulice (hrob kovotepce z doby stěhování národů), bohaté na archeologické nálezy je ovšem celé území Brna, jelikož Brněnská kotlina byla velmi příhodná k osídlení (vlidné klima, úrodné půdy, komunikační uzel ap.). Během stavebních prací na univerzitním kampusu v městské části Bohunice byly v roce 2007 nalezeny pozůstatky pravděpodobně opevněné osady z mladší doby kamenné o stáří 6-8 tisíc let. Za odborného archeologického průzkumu byly nalezeny četné pozůstatky dobové keramiky, úlomky pazourků, kostí aj. Z těch se usuzuje, že se mohlo jednat o osadu kupců a lovců, kteří ovlivňovali dění v širokém okolí. Existují dohady, že osada mohla být obehnaná i vodním příkopem, pro to však není dostatek důkazů. Na území tzv. historického jádra Brna bylo zaznamenáno osídlení eneolitické, ze starší až pozdní doby bronzové a halštatu. Pozornost si zaslouží zatím ojedinělé hroby rámcově z 9. století. Trvalé osídlení tohoto areálu počíná ve 12. století, a to v jižní části - zhruba mezi dnešním náměstím Svobody a ulicí Nádražní. V poslední době byly získány také doklady využívání jižních svahů při ulici Pekařské v tomto období. Bohaté pravěké osídlení počínaje eneolitem bylo zaznamenáno také v širším prostoru Dornychu.

V průběhu 8. a 9. století plnilo centrální funkci v brněnském prostoru hradiště Staré Zámky u Líšně, správní středisko Velkomoravské říše. Určitý význam mělo již v té době sídlíště pravděpodobně na ostrově v řece Svatce na území dnešního Starého Brna (přibližně v prostoru Křížové, Křídlovické, Ypsilantiho ulice), snad již v 1. polovině 10. století opevněné. Osídlení zde pokračuje nepřerušeno dále, další opevnění vzniklo nejspíše v 1. polovině 11. století. Nejdříve na přelomu 10. a 11. století byla na levobřeží Svatky postavena rotunda, jejíž pozůstatky byly zachyceny v areálu augustiniánského kláštera na Mendlově náměstí. Teprve po dalších dvou přestavbách, ve 12.(?) a 13. století založila zde roku 1324 Eliška Rejčka stávající kostel Nanebevzetí Panny Marie sloužící však již nově založenému klášteru cisterciáků. Zdá se, že na Starém Brně bylo i významné centrum přemyslovského státu po ovládnutí Moravy touto dynastií roku 1019, ve 2. polovině 11.

a 1. polovině 12. století zde zřejmě sídlila údělná knížata.

Z roku 1091 je první zaručená písemná zmínka v Kosmově kronice, věrohodné jsou však i údaje v tzv. listinných falzech hlásících se rovněž do 11. století. Ve 12. století se raně středověká aglomerace, která zahrnovala kromě hradu a osídlení v areálu pozdějšího starobrněnského kláštera ještě hospodářské podhradí na pravobřeží Svratky, rozšířila na svahy jižně od Pekařské ulice a zejména do jižní části pozdějšího města. Tehdy byl také vybudován jednolodní kostelík sv. Petra s kryptou; kolem bylo doloženo soudobé osídlení, nikoliv však opevnění na přístupné straně. Palisádový žlab v místě domu Petrov 8 (biskupství) však nevylučuje existenci hrazeného dvorce. Existence přemyslovského správního hradu v 11. a 12. století na Petrově není ve světle archeologických výzkumů pravděpodobná. Osídlení z 8.- 12. století, na které navázalo ve 13. století předměstí, bylo archeologicky prokázáno také v areálu ulic Dornych a Spálená. Kolem roku 1200 přišli němečtí (rakouští) a valonští osídlenci, výrazně se rozrostlo osídlení zahrnující do 30. let 13. století celé pozdější historické jádro v hradbách. Tento vývoj vrcholil vznikem institucionálního města asi ve 30., možná již ve 20. letech 13. století. Jeho právní řád byl odvozen od rakouských měst Enže a Vídně.

Roku 1243 Brnu král Václav I. udělil Brnu městská privilegia. Hrad Špilberk patrně založil v 70. letech 13. století Přemysl Otakar II. Již před polovinou 13. století byla vystavěna kamenná hradba. Roku 1292 obdrželo město právo volit rychtáře. V roce 1349 se Brno stalo trvalým sídlem moravských markrabat. Vedle Olomouce bylo Brno nejvýznamnějším moravským městem, zasedal zde i zemský soud a od doby Karla IV. se zde vedla jedna řada zemských desek. Obvod sevřený hradbami dosahoval necelých 37 ha, počet obyvatel se v lucemburské době pohyboval kolem 8 000.

Husitské války zasáhly Brno v letech 1428 a 1430. Brno zůstalo po celou dobu pevnou baštou katolictví, k čemuž přispěl jeho převážně německý charakter. Husité město nedobyli, těžce však utrpělo Staré Brno a další blízké vsi a předměstí. Již v 1. polovině 13. století vznikají v Brně první zděné měšťanské domy, i když ještě o řadu desetiletí později bylo město převážně dřevěné. Proces přechodu ke zděné architektuře se v prostředí měšťanské zástavby výrazně urychlil od 2. poloviny 13. století, takže ve 14. a 15. století mělo Brno v zásadě zděný charakter. Ač cihly se používaly již ve 13. století, velký rozmach cihlových staveb lze zaznamenat v 15. století.

V roce 1641 po dobytí Olomouce švédskými vojsky se Brno stalo faktickým hlavním městem Moravy mj. proto, že sem byly z Olomouce narychlo přemístěny Zemské desky. Konec sporu obou měst učinil však až roku 1782 markrabě a císař Josef II., který přiznal nárok na označení hlavního města definitivně Brnu. V létě 1645 bylo samotné Brno neúspěšně obléháno osmnáctitisícovým švédským vojskem generála Torstensonova, který chtěl Brno použít jako základnu pro finální útok na Vídeň. Později se k Torstensonovu vojsku přidalo ještě desetitisícové vojsko sedmihradského knížete Jiřího II. Rákócziho, jehož část ale byla zanedlouho odvolána k Lednici. Během tohoto obléhání město bránilo pouze 1476 obyvatel, přičemž vojáci tvořili necelou polovinu.[4] Díky tvrdosti a nasazení obránců a geniální organizaci obrany Raduitem de Souches[4] však Švédové neuspěli a s osmitisícovými ztrátami byli donuceni obléhání ukončit. Téměř o sto let později, roku 1742, bylo Brno bez úspěchu obléháno pruskými vojsky. Průmysl se začal rozvíjet již roku 1763, kdy byla založena první textilní manufaktura. Roku 1777 bylo založeno brněnské biskupství podléhající však Olomouckému arcibiskupství.

V roce 1805 v Brně nocoval Napoleon Bonaparte před důležitou bitvou u Slavkova. Pobyt francouzských vojsk byl pro město značnou přítěží; spotřebovávala množství potravinových zásob na úkor měšťanů a začaly se šířit nemoci. V roce 1817 bylo císařským dekretem Františka I. založeno Františkovo muzeum, dnešní Moravské zemské muzeum, druhé největší a zároveň druhé nejstarší (po muzeu v Opavě) muzeum v ČR. Rok 1839 bylo město spojeno s Vídní železnicí. Roku 1846 bylo zavedeno veřejné osvětlení plynovými lampami, roku 1847 byl do Brna zaveden telegraf. 6. července 1850 bylo k Brnu připojeno 20 dalších katastrálních území a jeho rozloha se zvětšila na 1 732 hektarů; jeho rozšířené území (tzv. vnitřní Brno) se pak zhruba krylo s moderní městskou částí Brno-střed. Zároveň bylo Brno rozděleno na 4 samosprávné okresy, v jejichž čele stály okresní výbory v čele s představeným a náměstkem.[5] V letech 1859 - 1864 bylo postupně zbořeno téměř celé městské opevnění Brna, z něhož se do dnešní doby zachovaly spolu s přestavěnou Měninou branou jen krátké úseky, přiléhající k ulicím Husova, Bašty a k Denisovým Sadům. Po zboření měst-

ského opevnění nastal prudký průmyslový rozvoj města. V srpnu 1869 zahájila provoz koňská dráha. Rok 1873 přinesl první vysokou školu v Brně, technický institut. V letech 1881 a 1882 bylo nově vybudované městské divadlo osvětleno jako první evropské divadlo elektrickými žárovkami T. A. Edisona, hned další rok bylo založeno první české knihkupectví Joži Barviče. Roku 1899 bylo založeno Vysoké učení technické v Brně.

Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Brno>